Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки

KSE Kyiv School of Economics

Бюджетний барометр – травень 2024

Що вийшло?

1. У травні надходження до загального фонду держбюджету становили **151,8 млрд грн, що на 8,7% більше, ніж було передбачено в розписі.**[1] Перевиконання відбулося за рахунок досягнення або перевищення плану за більшістю податків, особливо податку на прибуток підприємств. Загалом до загального і спеціального фонду держбюджету надійшло **229,1 млрд грн.**

Що не вийшло?

1. У травні до державного бюджету надійшло лише 20 млн дол. США зовнішньої фінансової допомоги, що на фоні хронічного недофінансування видатків створює ризики для виконання держбюджету у 2024 році.
2. Не вдалося виконати план надходжень внутрішнього ПДВ (-6,9%), проте відшкодування ПДВ було на дещо вищому рівні, ніж у попередні місяці (12,7 млрд грн при середньому обсязі відшкодування у січні-квітні 11,2 млрд грн).

Що далі?

1. 31 травня Уряд України та МВФ досягли домовленості на рівні експертів щодо четвертого перегляду програми розширеного фінансування (EFF). Це значно наближає Україну до отримання чергового траншу фінансової допомоги в розмірі 2,2 млрд дол. США. Протягом 2024 року Уряд очікує отримати 5,4 млрд дол. США від МВФ за цією програмою за умови виконання Україною відповідних структурних маяків. Перший транш допомоги у поточному році в обсязі 880 млн дол. США надійшов у березні.
2. На засіданні Уряду 30 травня було узгоджено проект Угоди між Україною та США про виділення бюджетної допомоги в обсязі 7,8 млрд дол. США (пільговий кредит), яка є частиною пакету допомоги в обсязі 61 млрд дол. США.
3. Україна очікує на позитивне рішення країн G7 щодо виділення кредиту в розмірі 50 млрд дол. США під заставу заморожених російських активів. Таке рішення може бути остаточно ухвалене на зустрічі Лідерів країн G7 13-15 червня 2024 року.

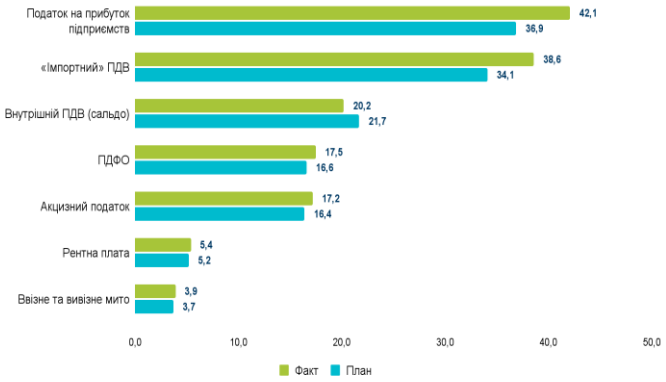
Ключові ризики:

- Значне пошкодження енергетичної інфраструктури у травні 2024 року може негативно вплинути на надходження податкових платежів від найбільш енерговитратних галузей промисловості (*високий ризик*).
- Суттєве зростання потреби в додаткових видатках на сектор безпеки та оборони - у першу чергу через брак коштів для фінансування цих секторів уже в четвертому кварталі 2024 року згідно з плановими показниками Мінфіну *(середній ризик).*
- Невчасне виконання Україною зобов'язань перед міжнародними партнерами може поставити під ризик вчасне надходження частини міжнародної допомоги (наприклад, ухвалення Бюджетної декларації на 2025-2027 роки із запізненням) *(низький ризик).*

Деталі:

(1) У травні надходження податків, зборів та обов'язкових платежів до загального фонду державного бюджету становили 151,8 млрд грн. Дохідну частину бюджету було перевиконано на 8,7% за рахунок перевиконання податкових надходжень (про неподаткові надходження наразі даних немає). При цьому за основними податковими надходженнями планували зібрати 134,6 млрд грн (за загальним фондом), а фактично надійшло на 10,3 млрд грн більше (+7,7%) (рис. 1). Надходження за основними податками у травні 2024 були більшими, ніж у травні минулого року. План доходів травня Державній податковій службі вдалося перевиконати на 6,9%, а Митній службі – на 12,1%.

Рис. 1. Надходження за основними податками до загального фонду державного бюджету у травні 2024 року, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Сукупні надходження до загального фонду державного бюджету від податку на прибуток підприємств у травні становили 42,1 млрд грн, що на 14,1% більше запланованого (у травні 2023 року надходження від цього податку становили 28,5 млрд грн). Основним фактором перевиконання, ймовірно, залишається зміна ставки оподаткування для банків: минулого року її підвищено до 25%. Також важливі адаптивність бізнесу і покращення показників деяких державних підприємств (наприклад, провідні компанії Групи Нафтогаз у 2023 році покращили свої фінансові результати на 40% і більше порівняно з 2022 роком; АТ "Укрзалізниця" у 2023 році отримала прибуток, як і у І кварталі 2024 року).

Надходження від ПДФО до загального фонду у травні 2024 року становили 17,5 млрд грн, що дещо вище за надходження минулого місяця (на 0,7 млрд грн) і на 5,4% вище від запланованого показника. Це може бути пов'язано із продовженням зростанням середньої зарплати, яке у І кварталі 2024 році зафіксував Держстат: +22,5% порівняно з І кварталом 2023 року.

Акциз у доходах загального фонду становив 17,2 млрд грн, що на 4,9% більше запланованого. У травні минулого року – 9,5 млрд грн, оскільки тоді до загального фонду не надходив

[1] Усі планові показники у бюджетному барометрі враховано згідно з розписом Держбюджету-2024 станом на 1 червня 2024 року

акциз із пального (він іде до спецфонду) та загалом був нижчий рівень виробництва та імпорту підакцизних товарів. Перевищення планових показників може бути пов'язане з вищими обсягами як виробництва, так і імпорту тютюнової, лікеро-горілчаної та виноробної продукції, а також пального. Проведені активні заходи БЕБ щодо боротьби з нелегальним виробництвом та обігом підакцизної продукції також можуть позитивно впливати на зростання надходжень акцизного податку.

Чисті доходи від внутрішнього ПДВ у травні становили 20,2 млрд грн – на 6,9% менше від плану (за аналогічний період минулого року – 17,3 млрд грн), що, імовірно, зумовлено падінням споживання товарів вітчизняного виробництва. Всього було зібрано 32,9 млрд грн внутрішнього ПДВ, а відшкодовано платникам 12,7 млрд грн (тобто майже досягнутий рівень відшкодування 2021 року – 12,9 млрд грн), тоді як середнє значення у січні–квітні 2024 року становило 11,2 млрд грн. При цьому надходження імпортного ПДВ перевищили планові показники на 13,2%, і до загального фонду держбюджету надійшло 38,6 млрд грн цього платежу, що може бути пов'язано із поліпшенням логістичних можливостей.

У травні до бюджету надійшло 3,9 млрд грн ввізного та вивізного мита (у травні 2023 року – 2,5 млрд грн), що на 5,4% вище від плану на місяць.

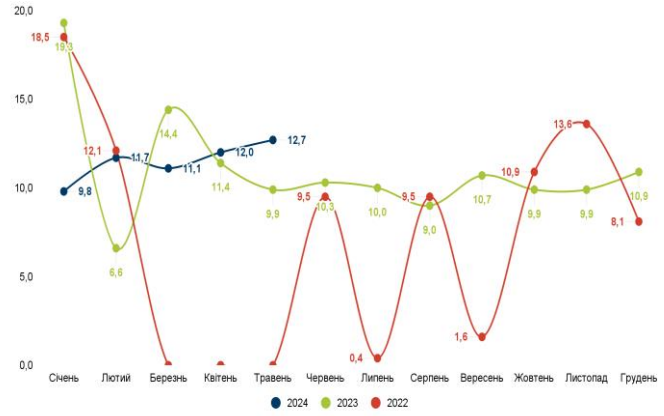
Від рентної плати за користування надрами надійшло 5,4 млрд грн, що на 3,8% більше від плану. Перевиконання плану, незважаючи на подальше зниження фактичної ціни реалізації природного газу (з 14,4 тис. грн за 1 тис. м^3 у листопаді 2023 року, коли було ухвалено бюджет, до 11,1 тис. грн у квітні 2024 року), може бути пов'язане із перевищенням видобутку Укргазвидобуванням за 5 місяців 2024 року на 10% порівняно з обсягом видобутку за аналогічний період минулого року.

(2) У травні касові видатки загального фонду державного бюджету становили рекордні в цьому році 310,7 млрд грн або 91,1% від розпису звітного періоду (плановий обсяг – 341,1 млрд грн). Для порівняння: у травні 2023 року було профінансовано видатки в обсязі 277,7 млрд грн.

(3) У травні дефіцит загального фонду державного бюджету планувався в розмірі **200,2 млрд грн**. Фактичну суму дефіциту загального фонду державного бюджету Міністерство фінансів у оперативній інформації не оприлюднило. За нашими приблизними оцінками (припускаємо, що у травні були надані та повернуті усі передбачені планом суми кредитів із загального фонду державного бюджету, а це 0,7 млрд грн та 2,1 млрд грн відповідно), його розмір може становити **160,6 млрд грн,** що в **1,2** рази менше планового показника. Такого показника вдалося досягти, зокрема, через вищі від запланованих надходження податкових платежів, що адмініструються податковою службою - **+6,9%** або **6,4 млрд грн** від плану, та митною службою – **+12,1%** або **5,2 млрд грн**, а також через нижчі на **9,8%** від плану видатки загального фонду – **310,7 млрд грн** проти **341,1 млрд грн**.

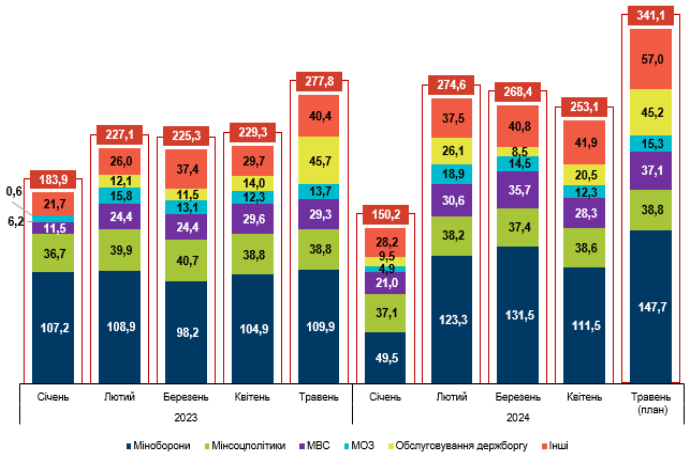
(4) У травні надходження зовнішньої допомоги становило лише **20 млн дол. США** від Світового Банку в рамках проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України». Така сума допомоги є найменшою від початку 2024 року. Загалом за п'ять місяців 2024 року до державного бюджету надійшло **11,8 млрд дол. США** зовнішньої допомоги – **10,7 млрд дол. США** (в еквіваленті **422,5 млрд грн)** зовнішніх позик і трохи більше **1 млрд дол. США (39,1 млрд грн)** грантів.

Рис. 2. Бюджетне відшкодування ПДВ у 2022–2024 роках, млрд грн

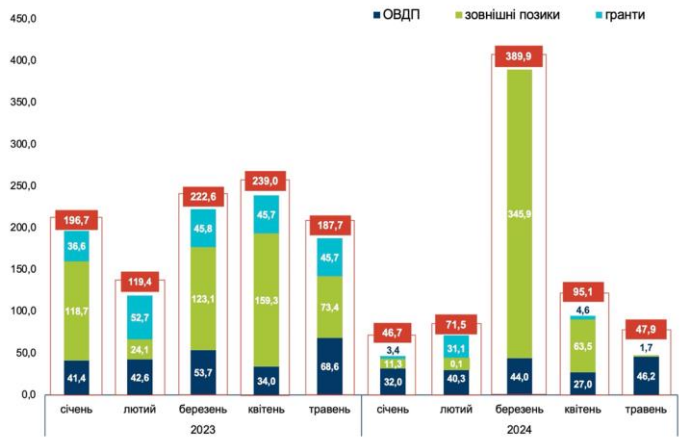
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 3. Фактичний розподіл видатків держбюджету у січні-травні 2023-2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 4. Фінансування бюджету у січні–травні 2023 і 2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

(5) Крім зовнішнього фінансування, у травні Мінфін залучив **46,2 млрд грн** від розміщення ОВДП, з яких **17,4% (8,4 млрд грн)** – за бенчмарк облігаціями. Від облігацій номінованих в іноземній валюті залучено **4,9 млрд грн (113,6 млн євро)**,

що становить **11,9%** від обсягу всіх залучених коштів від ОВДП у травні. За 5 місяців 2024 року залучених від розміщення ОВДП коштів вистачило для здійснення платежів з їх погашення (189,5 млрд грн проти 143,5 млрд грн). Однак, сукупні витрати на погашення і обслуговування внутрішнього державного боргу на **21,4 млрд грн** перевищили суму від розміщення ОВДП – **210,9 млрд грн** проти **189,5 млрд грн**.

(6) Всього у травні на погашення та обслуговування державного боргу витрачено **92,2 млрд грн,** що є найбільшою сумою з початку 2024 року. На травень припав піковий період із виплат за внутрішніми державними запозиченнями: **88,0%** платежів на погашення та обслуговування було витрачено на погашення і обслуговування саме внутрішнього боргу - **80,6 млрд грн**. Схожа ситуація спостерігалася у травні 2023 року, коли на погашення та обслуговування державного боргу було витрачено найбільшу за перші п'ять місяців 2023 року суму - **100,8 млрд грн**, із яких на погашення та обслуговування внутрішнього державного боргу було витрачено **91%** усієї суми на такі потреби - **91,4 млрд грн**.

Загалом у травні 2024 року із зовнішніх та внутрішніх джерел надійшло на **44,3 млрд грн** менше позикових коштів, ніж витрачено на погашення та обслуговування державного боргу.

(7) У травні 2024 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 38,9 млрд грн. Основні доходи загального фонду місцевих бюджетів у березні становили:

- 20,8 млрд грн ПДФО,
- 6,2 млрд грн єдиного податку,
- 2,2 млрд грн акцизного податку.

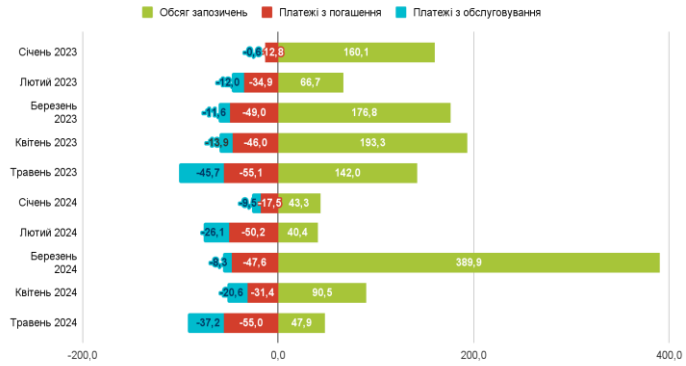
У повному обсязі були профінансовані базова і додаткова дотації. Освітня субвенція була перерахована в обсязі 99,7% від плану.

(8) Сукупні надходження від **ЄСВ** у травні 2024 року становили **45 млрд грн**, що на 6,5 млрд грн або 16,9% більше, ніж у травні 2023 року (рис. 8-9). Збільшення надходжень від ЄСВ пов'язане зі зростанням розмірів заробітних плат (у тому числі через підвищення мінімальної заробітної плати з 1 квітня 2024 року до 8000 грн).

(9) Доходи **Пенсійного фонду** у травні 2024 року збільшилися на 8,3 млрд грн або на 13,3% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року і досягли **70,9 млрд грн** (рис. 6). Зростання доходів відбулося за рахунок збільшення власних надходжень ПФУ на 7,1 млрд грн або на 18% порівняно з відповідним періодом минулого року, що стало наслідком зростання доходів від ЄСВ, розподіленого до ПФУ на фінансування пенсій та виплат із соціального страхування.

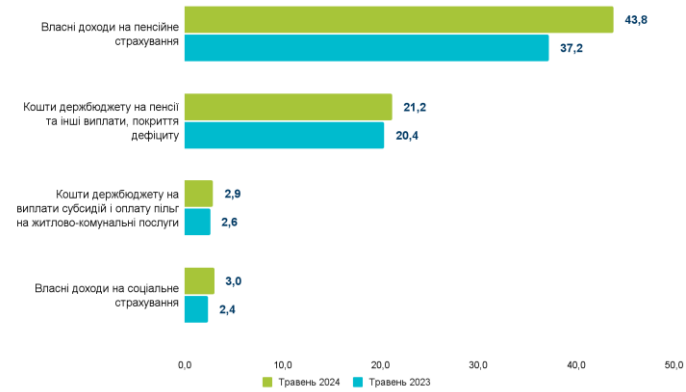
Загальні видатки ПФУ становили **67,4 млрд грн**, що більше минулорічних на 5,6 млрд грн або 9,1% (рис. 7). Це пов'язано зі збільшенням видатків на пенсійні виплати через проведені в березні цього року індексацію та перерахунок пенсій.

Рис. 5. Обсяг запозичень, погашення та обслуговування державного боргу України у січні–травні 2023 і 2024 років, млрд грн

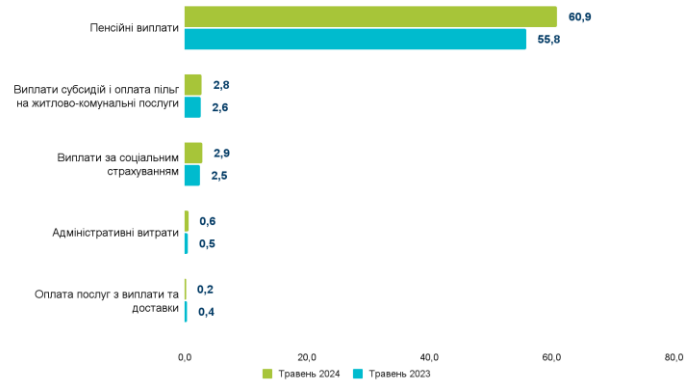
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 6. Структура доходів Пенсійного фонду України у травні 2023-2024 років, млрд грн

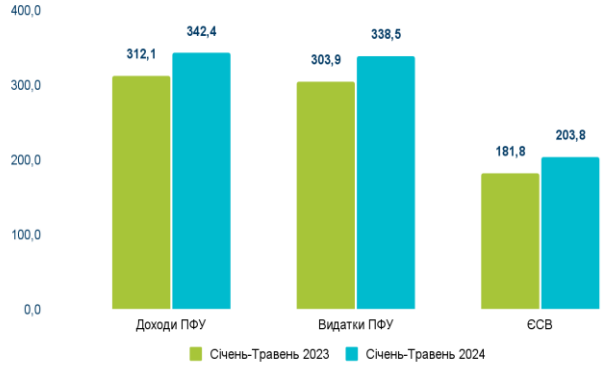
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 7. Структура видатків Пенсійного фонду України у травні 2023-2024 років, млрд грн

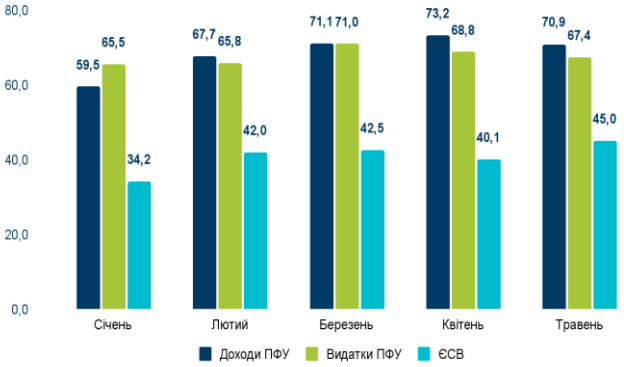
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 8. Доходи та видатки Пенсійного фонду, сукупні надходження від ЄСВ за січень-травень 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Рис. 9. Помісячна динаміка доходів та видатків Пенсійного фонду, сукупних надходжень від ЄСВ у січні-травні 2024 року, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Таблиця 1. План та факт виконання державного бюджету (за загальним фондом) у січні-травні 2024 року, млрд грн

Показник	Січень		Лютий		Березень		Квітень		Травень		Всього	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Доходи, в т.ч.	***92,4***	***116,0***	***140,9***	***188,6***	***149,8***	***164,3***	***118,6***	***154,6***	***139,6***	***151,8***	***641,3***	***775,3***
ПДФО	*13,3*	*13,0*	14,8	15,9	15,3	16,0	16,4	16,8	16,6	17,5	76,4	79,2
Податок на прибуток	*2,3*	*2,0*	49,0	66,8	46,6	60,1	2,3	3,2	36,9	42,1	137,1	174,2
Рентна плата за користування надрами	*3,9*	*3,5*	5,0	3,7	3,9	2,2	4,3	5,3	5,2	5,4	22,3	20,1
Акцизний податок	*9,7*	*12,2*	11,8	12,6	14,0	14,5	15,3	17,3	16,4	17,2	67,2	73,8
«Внутрішній» ПДВ (сальдо)	*27,2*	*35,1*	17,7	15,3	21,8	18,5	21,1	23,2	21,7	20,2	109,5	112,3
«Імпортний» ПДВ	*29,7*	*37,0*	35,3	32,0	40,5	40,1	34,5	39,3	34,1	38,6	174,1	187,0
Ввізне і вивізне мито	*3,1*	*4,6*	3,7	3,3	4,1	4,3	3,5	4,0	3,7	3,9	18,1	20,1
Видатки	***223,1***	***150,2***	***298,8***	***274,6***	***265,5***	***268,4***	***273,3***	***253,1***	***341,1***	***310,7***	***1 401,8***	***1 257,0***
Дефіцит (-) / профіцит (+)	***-130,4***	***-33,3***	***-156,8***	***-85,6***	***-116,1***	***-103,8***	***-149,8***	***-97,0***	***-200,2***	***-160,6***	***-753,3***	***-480,3***
Джерела фінансування дефіциту												
Чисті запозичення	**106,5**	**25,8**	**126,9**	**-9,8**	**129,5**	**342,3**	**60,0**	**59,1**	**64,4**	**-7,1**	**487,3**	**410,3**
Запозичення	*125,0*	*43,3*	*179,8*	*40,4*	*183,2*	*389,9*	96,3	90,5	123,5	47,9	707,8	612,0
Погашення	*-18,5*	*-17,5*	*-52,9*	*-50,2*	*-53,7*	*-47,6*	-36,3	-31,4	-59,1	-55,0	-220,5	-201,7

* розмір дефіциту не дорівнює арифметичній різниці між доходами та видатками, оскільки на розмір дефіциту додатково впливає обсяг надання кредитів з державного бюджету, та їх повернення
**розрахунок Центру

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 2. Основні показники фінансування державного бюджету, млрд грн

Показники	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Всього надійшло млрд грн, у тому числі:	43,3	40,4	389,9	90,5	47,9
у % до плану (за весь період)	*34,6*	*25,8*	*212,8*	*94,0*	38,8
Від розміщення ОВДП, млрд грн, у тому числі:	32,0	40,3	44,0	27,0	46,2
у гривнях, млрд грн	*12,7*	20,6	33,0	25,2	41,3
у іноземній валюті у перерахунку в млрд грн (млн дол. США + млн Євро)	*₴ 19,3 ($250+€235)*	*₴ 19,7 ($218,4+€274,8)*	*₴ 11,0 ($281,1)*	*₴ 1,8 (€42,3)*	₴ 4,9 (€113,6)
Із зовнішніх джерел, млрд грн	11,3	0,1	345,9	63,5	1,7
Платежі з погашення державного боргу, млрд грн	17,5	50,2	47,6	31,4	55,0
у % до плану за весь період	*94,6*	*94,9*	*88,6*	86,5	93,1
Платежі з обслуговування, млрд грн	9,5	26,1	8,3	20,6	37,2
у % до плану за весь період	*90,5*	*97,8*	*66,9*	127,2	82,3

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 3. Зовнішні джерела залучення фінансових ресурсів* за січень-травень 2024 року

Джерела	Обсяг, млрд грн (млн дол. США, млн євро, млн кан. дол.)
Позика ЄС в рамках реалізації механізму перехідного фінансування (Bridge Finance) Ukraine Facility	₴253,5 (€6000)
Кошти від Уряду Канади	₴57,6 (CAD$2000)
Позика МБРР на підтримку політики розвитку та відновлення	₴54,9 ($1400)
Надходження коштів МВФ	₴34,6 ($880)
Позика МБРР у межах фінансування проекту «Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності» (INSPIRE)»	₴11,2 ($297)
Позика МБРР в рамках фінансування «Екстреного проекту надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE)»	₴8,9 ($229,4)
позики МБРР в рамках проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України»	₴0,8 ($20)

*за винятком грантів

Джерело: Міністерство фінансів України

* * *

Автори:
Юлія Маркуц, Ліна Задорожня, Тарас Маршалок, Інна Студеннікова, Дмитро Андрієнко, Тетяна Лутай
Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки